జీవనరాగం అపస్వరాలు పలుకుతూంటే బ్రతుకులో వెన్నెల వర్షం కురిసినా, మల్లెపూలు పలకరించినా, కన్నెపిల్ల కాలి అందియలు కవ్వించినా మనసులో మార్పు రాదు. ఒకరిని ఒకరు అర్థం చేసుకోలేని పలకరింపులు ఫలితాన్ని ఇవ్వవు. ఆఘ్రాణించాలనుకొనేటప్పుడు మల్లెపూలు లభ్యం కావాలిగదా?

ఆఫీసు గడియారం అలవోకగా అయిదు కొట్టింది. టేబులుమీది రిజిస్టర్లు పిజియన్‌హోల్‌లో పడేసి, మూసి, తాళం వేసి, కాళ్ళు టేబిలుకు తన్నిపెట్టి కుర్చీలో వెనక్కి వాలి ఒళ్ళు విరుచుకున్నాడు సీతాపతి.

"ఏం, ఇంక లేద్దామా?" అన్నాడు.

"నా దేం ఆలస్యం లేదు" అన్నాడు పక్క సీటు గుర్నాథం. కాగితాలూ, రిజిస్టర్లూ డ్రాయర్లోకి తోసేసి తాళం వేసేశాడు.

"చౌదరి ఇంకా రాలేదుగా" అన్నాడు రామారావు వచ్చి.

"ఇక్కడికి రాడు. లాడ్జి దగ్గరుంటానన్నాడు. మనమే అక్కడికి వెళ్ళాలి" అన్నాడు సీతాపతి.

"అయితే పదండి, పోదాం!" అని హెడ్‌క్లర్కు దగ్గరికి వెళ్ళి "కట్టండి గురువుగారూ! పోదాం. బాస్ లేనప్పుడేనా మనం టైం ఎవెయిల్ చేసుకోపోతే ఎలా?" అన్నాడు రామారావు. హెడ్‌క్లర్కు ఏం మాట్లాడలేదు. మౌనంగా సీటు సర్దుకోసాగాడు.

అడ్రసు వ్రాసిన ఆఖరి కవరు ట్రేలో పడేసి పెన్ను మూసి కుర్చీలోంచి లేచి నిలుచున్నాడు బుచ్చిబాబు.

'రామం ఎక్కడికి పోయాడో? వస్తే [redacted]గుండును. స్టాంపు లంటించేస్తే [redacted]ట్టే. ఈ వేళేనా వేగం ఇల్లు చేరుకోవచ్చు' అనుకున్నాడు బయటికి చూస్తూ.

"ఏం బ్రదర్, నీ పని అయిపోయినట్టుందే? మాతో రాకూడదూ? కొత్త లోకం చూద్దువ్‌గాని" అన్నాడు రామారావు.

"వద్దు, సార్! నా కలవాటు లేదు" అన్నాడు బుచ్చిబాబు.

'ఎప్పుడేనా వస్తే కద అలవాటు పడటానికి! అందుకే రమ్మంటున్నా". అన్నాడు రామారావ్ నవ్వి.

"వస్తా, సార్!"

"అప్పుడే— అంతా పిడైతే ఎలా? ఒకడేనా మంచి వాడుండాలి. లేకపోతే మంచి ఎలాటిదో మరిచిపోతాం" అన్నాడు మళ్ళీ నవ్వి.

అంతా వెళ్ళిపోయారు. బుచ్చిబాబు ఒక్కడూ మిగిలాడు. రామం వచ్చాడు హడావుడిగా. హాలు పరికించి చూసి.

"బాబులు వెళ్ళిపోయారా? ఓహో! చౌదరిగారొచ్చారు కదూ?" అన్నాడు ఎవరో అడిగితే చెబుతున్నట్టుగా. చౌదరి ఓ పేరుమోసిన కంట్రాక్టరు అప్పుడప్పుడు వచ్చి విందు లిస్తూంటాడు సిబ్బందికి. పైవారి సంగతి సరేసరి. వారినెప్పుడూ చూడాలి. ఆ సంగతి అందరికీ తెలుసు, బుచ్చిబాబుకు తప్ప.

"వేగం స్టాంపులంటించేయ్. పోదాం' అని పైకి నడిచాడు బుచ్చిబాబు. వరండాలో పచార్లు చేయసాగాడు. ఎదురుగా జంక్షనులో ఒక మందుల కంపెనీ వారి పెద్ద అడ్వర్టయిజ్‌మెంటు. దాన్ని చూస్తూనే తల్లిమందు సంగతి గుర్తొచ్చింది.

'నిన్న చెప్పాడు డాక్టరు. ఆ మందు ఎలాగైనా వాడితీరాలని. ఈ వేళ కొనాలనుకున్నాడు తను. కాని డబ్బు? ఎరియరు బిల్లు పాసుకాలేదు. హెడ్‌క్లార్కు అప్పూ ఇవ్వలేదు. కనీసం పార్టీలుకూడా రాలేదు. పార్టీలు! 'శుష్కహాసం చేశాడు. పార్టీల గురించి ఆలోచించే స్థితికి తను దిగజారిపోయాడు. ఎందుకు? ఎలా? మనిషి సంస్కారాన్ని, నైజాన్ని కాలమే మార్చేస్తుందా? కాలప్రవాహాని కెదురీదలేకే మనిషి పతనమవుతాడా? ఒకనాడు ఇవన్నీ తన కర్థంగాని ప్రశ్నలు. కాని, ఈ నాడు అవన్నీ అర్థంలేని ఆలోచనలు. అందుకే లోకమంటేనే తన కీనాడు అసహ్యం వేస్తూంది. ప్రతిదానికీ అశాంతి, అసహనం. అర్థంగాని స్థితిలో అదో ఊహాలో అదోశాంతి. అర్థమైతే వచ్చే అనర్థాలివే కాబోలు.

"నమస్కారం, సార్!" ఏవో ఆలోచనలలో ఉన్న బుచ్చిబాబు ఉలిక్కిపడి చూశాడు. పంచెకట్టు, కండువా, రోల్డ్‌గోల్డు ఫ్రేమ్ కళ్ళద్దాలూ, బారు మీసాలూ. ఎవరో పార్టీ.

"నమస్కారం."

"డిస్పాచింగ్‌క్లర్కు మీరేనా, సార్?" ఆ అడగడంలో ఎంత వినయం!

"అవును."

"సీతాపతిగారు దారిలో కనిపించి చెప్పారు, సార్! మా పెర్మిటుని మధ్యాహ్నమే సంతకమయిందనీ, తమకి డిస్పాచ్ కని ఇచ్చామనీ."

"అవును కవరు వ్రాసేశాను. అదుగో, స్టాంపులంటిస్తున్నాడు. ఈ వేళే పోస్టు చేయించేస్తాలెండి."

"చేయించరని కాదు. ఈ వేళంటే రేపు ఆదివారం. క్లియరెన్సు ఉండదు. సోమవారం బయలుదేరితే మంగళవారాని గ్గాని ఎ. ఇ. గారి కందదు. ఇప్పటికే చాలా ఆలస్యమయిపోయింది. తమరు కాస్త దయ చూపిస్తే. . ." అని నసిగాడు. అందులోనూ ఎంత లౌక్యం!

"నన్నేం చేయమంటారు. చెప్పండి? ఓ గంటముందు వచ్చి ఉంటే ఏదో చేసేవాళ్ళం. ఇప్పుడెలా? రిజిస్టర్‌లో ఎంటర్ చేసేశాను." నే నేం చేయలేనన్నట్టుగా చూశాడు బుచ్చిబాబు. ఆ వ్యక్తి కాస్త దగ్గరగా వచ్చాడు.

"తమరలా అంటే నేను మస్తై పోతాను, సార్. ఏదో మార్గం చూడాలి. ఆ కవరు నా కిస్తే తీసుకు పోయి వాళ్ళాఫీసులో ఇచ్చేస్తాను. సోమవారం నాటికి వారి రిమార్కుస్తో మళ్ళీ ఇక్కడుంటాను. ఏదో చూడండి, సార్! తమ మేలు మరిచిపోను". అతి దీనంగా ముఖం పెట్టి జేబులో చెయ్యి పెట్టి మరింత దగ్గరగా వచ్చాడు.

"సరే, చూద్దాం. ఉండండి" అని లోపలికి వెళ్ళాడు బుచ్చిబాబు.

స్టాంపులంటించిన కవర్లు పేర్చి, బల్లపై పెట్టాడు రామం. వాటి లోంచి ఒక కవరు ఏరి తీశాడు. పైకి చూశాడు. అతను లోపలికి వచ్చాడు. రామాన్ని చేరి ఒక రూపాయి వాడి చేతిలో ఉంచాడు.

"ఈ కవరు కోసమే వారు వచ్చారు సీతాపతి ఇచ్చేయమన్నారుట" అన్నాడు బుచ్చిబాబు.

"పర్వాలేదు, ఇచ్చేయండి, సార్! తెలిసినవారే. అక్కడా మానేజ్ చేస్తారు. ఎవరికీ మాట రాదు" అని, "కవర్లన్నీ అంటించేశాను, సార్. అకౌంటు వేసుకున్నారా" అనడిగాడు రామం.

వి. సర్వేశ్వరరావు

"ఆ ఇక పోస్టులో పడేయవచ్చు" అని స్టాంపులషెడ్ డ్రాయర్లో పడేసి, తాళం వేసేశాడు.

"తమరు వచ్చేస్తారా" అనడిగాడు ఆ వ్యక్తి.

"ఆఁ" అన్నాడు బుచ్చిబాబు.

"వెళతా, రామం. తలుపులు వేసుకుని వెళ్ళు" అని పైకి నడిచాడు.

అతనూ, బుచ్చిబాబూ రోడ్డు మీదకు వచ్చారు.

"మీరు కొత్తగా వచ్చారా, సార్? నే నిదివరకు వచ్చినప్పుడు మీరు లేరు. అందుకని అడిగా" అన్నాడా పెద్దమనిషి.

"నేను వచ్చి ఆర్నెల్లపైతూంది, అంతే" అన్నాడు బుచ్చిబాబు.

"ఆహా" అని, "కాఫీ తాగుదాం" రండి" అని హోటలులోకి దారి తీశాడు. కాఫీ, టిఫినూ అయిన తరవాత అతనే బిల్లు చెల్లించాడు. ఓ నోటు మడతలు పెట్టి బుచ్చిబాబు చేతిలో ఉంచి నొక్కి, "నేను మళ్ళీ సోమవారం వచ్చి తమర్ని కలుస్తా" అన్నాడు.

"అలాగే" అన్నాడు బుచ్చిబాబు గుప్పెట మూసి.

"మరి నే వెళ్ళి వస్తా. నమస్తే" అన్నాడతను.

అతను వెళ్ళిన తరవాత గుప్పెట తెరిచి చూసుకున్నాడు. బుచ్చిబాబు పది రూపాయలనోటది. అతని ముఖంలో ఓ నవ్వులాటిది వెలిగింది.

'ఫర్వాలేదు. అమ్మకి ఈ వేళ మందు కొనవచ్చు' అనుకున్నాడు. ఎక్కడో అంతరాత్మ మారుమూల ఏదో సణిగింది. కాని,ఆ సణుగుడుదేదీ అతను వినదలుచుకోలేదు. వినాలంటే తనీనాడు నిలబడలేదు. అంతే.

* * *

"నీతి, నిజాయితీ కూడు పెట్టవు. అసలు వాటికి విలువే లేదు, ఈ యుగంలో. ఈ సత్యం తెలుసుకోవడానికి నాకు రెండు దశాబ్దాలు పట్టింది. ఆ రెండు దశాబ్దాలూ నేను పడ్డ కష్టాలనంతం. నా తండ్రి ఇచ్చిన పెద్ద మేడ అమ్మేయవలసి వచ్చింది. అయిదు వేలు అప్పు చేశాను. ఒంటిపూట తిండితో కాలం గడిపాను. కాని ఆ సత్యం తెలుసుకున్న తరవాత ఆ అప్పు తీర్చేయడమేకాక నా తండ్రిలా నేనూ ఒక ఇల్లూ, రెండు వేల రొక్కమూ నా కొడుక్కి అప్పగించి మరీ చస్తాను" అనే వాడు రామచంద్రుడు.

"అవినీతి, అన్యాయమూ అప్పటికి విజయం సాధించగలిగినా, ఆ విజయ మెన్నటికీ శాంతి ప్రదంకాదు. అంతులేనిఅశాంతి, అలజడీ చివరి రోజులకి మిగిలి కూర్చుంటాయి. చివరికి మృత్యువూ కనికరించదు. నా తండ్రి ఇచ్చిన ఆస్తి కర్పూరంలా హరించిపోతే పోగాక. ఆరు వేల అప్పులో నేను మిగిలితే మిగులుగాక. కళ్ళుమూసుకు పోయి, మతి గతి తప్పి నా కూతుళ్ళు లేచిపోతే, 'సకాలంలో వివాహం చేయక పోతే ఏమవుతుంది? నేనేలే విన్నింతకు తెచ్చిం'దని లోకులు నిందిస్తే నిందించుగాక. అవినీతికి నే నెన్నడూ దాసుణ్ణి కాలేదు. అన్యాయానికి దాసోహమనలేదు. మనిషిగా పుట్టాను. మనిషిగా మరణిస్తాను. అదే నాకు తృప్తి. అందుకే నా మరణం స్వచ్ఛందం" అనేవాడు శ్యామసుందరుడు.

అపస్వరాలు

ఏది సత్యం? ఏ దసత్యం? అన్న మీమాంసలో పడ్డాడు, ఆ శ్యాంసుందరుని కుమారుడూ, రామచంద్రుని మనుమడూ అయిన బుచ్చిబాబు. అప్పటి కతని వయసు ఇరవై రెండేళ్ళు. పి. యు. సి. పాసయి మూడు నెలలైంది. తండ్రి పోయి మూడు వారాలైంది.

"మా బాకీలసంగతేమి" టని నలుగురూ వచ్చి నానా మాటలూ అని మూడు రోజులయింది. తిండితిని మూడు పూటలయింది. పక్క ఇంటి రామాయమ్మగారు దయతో ఇచ్చిన టీ తాగి మూడు గంటలయింది. "అర్నెల్ల అద్దె బాకీ. బాకీ చెల్లించకపోతే పోనీ ఇల్లయినా ఖాళీ చేయండి. ఫస్టు కేదో నిశ్చయించి చెప్పండి" అని ఇల్లుగలాయన నోటీసిచ్చి మూడు నిమిషాలయింది. అప్పుడే ఈ మీమాంసలో పడ్డాడు బుచ్చిబాబు. ఏ దారి వెళదామన్నా అసలు తన కేదీ కనిపించడం లేదు. ఏం చేయాలి అని దిగులుగా కూర్చున్నాడు, గుడిపక్క అరుగుమీద.

"ఇక ఇల్లెలాగరా బుచ్చీ! ఏం చేయాలి? ఎవరు వచ్చి మన కాచుకుంటారు. అయ్యో! దేవుడా ఏం గతి!" తల్లి రోదన చెవులో గింగుర్లు పెడుతూంది.

ఏం చేయాలి? తనేం చేయాలి? అసలందరూ ఏం చేస్తారు? చదువుకుంటారు. ఉద్యోగం చేస్తారు. ముందు తల్లిని, తండ్రిని పోషిస్తారు. తరవాత భార్యాపిల్లల్ని పోషిస్తారు. ఆ తరవాత మరణిస్తారు.

తనుకూడా చదువుకున్నాడు. అయితే ఉద్యోగం చేయాలి. కాని ఎలా? ఎక్కడ దొరుకుతుంది ఉద్యోగం?

ఎవరో చెప్పారు— ఉద్యోగం కావాలంటే ఎంప్లాయిమెంటు ఆఫీసులో, ముందు నీ పేరు రిజిస్టరు చేయించు అని. అలాగే చేయించాడు. ఆ వేళ వారడిగారు— ఎలాంటి ఉద్యోగం కావాలి నీకు? ఎంత జీతం కావాలి? ఎక్కడయితే పనిచేస్తావు అని. అతనికెంతో సంతోషమయింది. వచ్చేసిందే అనుకున్నాడు. కాని రాలేదు. మరేం చేయాలి? ఇటు చూస్తే ఏ పూట కాపూటే గడవడం కష్టంగా ఉంది. అటు చూస్తే అప్పులవాళ్ల బాధ. అసలు నాన్న అప్పు లెందుకు చేశాడు? అది అర్థం కావడం లేదు.

నెల గడిచిపోయింది. ఇల్లు ఖాళీ చేయకతప్పింది కాదు. పెద్ద వీధిలోంచి పేటలోకి మారిపోయారు. కాని తిండి?

"ఆ చిదంబరంగారి దగ్గరికోసారి వెళ్లు, బాబూ! ఆదుకుంటే అతనే ఆదుకోవాలిక" అన్నది తల్లి. అది నిజం. తండ్రి శ్రాద్ధకర్మలకీ, తరవాత దిన బత్తానికీ అతనే చాలావరకు ఆదుకున్నాడు. అతను బుచ్చిబాబుకు మామా కాదు. తాతాకాదు. బంధువంతకంటే కాదు. శ్యాంసుందరుని సహోద్యోగి. స్నేహితుడు. అంతే.

"మీ నాన్న నాకు ఆప్తమిత్రుడు. సహోద్యోగి" అంటాడతను.

కాని కిట్టనివాళ్లు— "అతనికీ, మీ

విజయ్
సుఖాన్ని దోహదం చేస్తుంది

మీ పని భారాన్ని తగ్గించేందుకూ, మీ జీవితాన్ని ఎక్కువ ఆనందదాయకంగా చేసేందుకూ విద్యుత్. సాధన సంపత్తిలో ఉత్తమమైన వాటిని విజయ్ మీకు సమకూర్చుతున్నది.

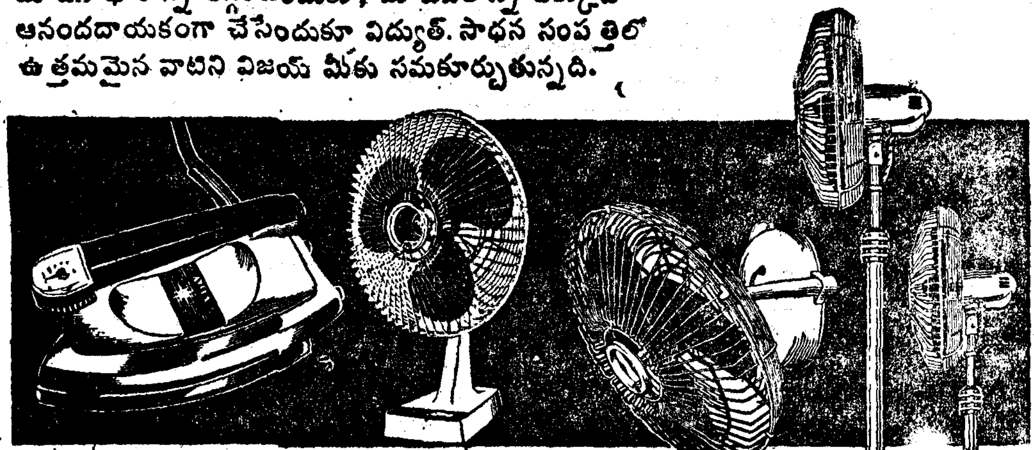

ఉష్ణతను అదుపులో ఉంచే విజయ్ ఇస్త్రీ పని తొందరలో ఉండే గృహిణికి ప్రత్యేకించి అనువుగా ఉండేట్లు తయారు చెయ్యబడింది. దానంతటదే ఉష్ణోగ్రతను అదుపుచేసే సాధనం అమర్చబడియున్న విజయ్‌తో ఇస్త్రీ చేసేప్పుడు వేడిమి ఎలా ఉందోనని ఊహించవలసిన అగత్యం ఉండదు. బాగా, గుడలు కాలటంవల్లగాని, సరిగా తోమబడకపోవటంవల్లగాని కలిగే మనస్తాపం నివారించబడుతుంది. విద్యుచ్ఛక్తి వాడకం ఖర్చు గరిష్ఠంగా కలిసి వస్తుంది. విజయ్ పంకాలు ప్రతి అవసరానికీ అనువుగా రకరకాల నమూనాలలోను, రంగులలోను లభిస్తున్నాయి. మీకు జీవిత పర్యంతం శీతలసౌఖ్యాన్ని సమకూర్చేట్లు, రోజువారీ వాడకంలో ఖర్చు తక్కువగా ఉండేట్లు ప్రత్యేక నైపుణ్యతతో తయారుచెయ్యబడి

Vijay
నేషనల్ ఎలెక్ట్రికల్స్
భారత్ బిల్డింగ్స్, 8/18 మౌంట్ రోడ్డు, మద్రాసు
విజయ్‌తో మీరు సుఖంగా ఉండండి

NAS-199-TG

బ్రాంచీలు: 5-9-201/2, గ్రౌండ్‌ఫ్లోర్, చిరాగ్, అలీ లేన్, హైదరాబాదు-1. * కాయిత్రా బిల్డింగ్సు, ఎమ్. జి. రోడ్, ఎర్నాకులమ్, కొచ్చిన్-16. * యునైటెడ్ బిల్డింగ్, జె. సి. రోడ్డు, బెంగుళూరు-2.

నాన్నకీ స్నేహమేమిటి?ఎప్పుడూ తగువులే వారికి. మీ నాన్నవల్లే అతనికి ఉద్యోగం వచ్చింది. మీ నాన్న చేతగానితనం వల్లే అతను ప్రమోషన్ తెచ్చుకున్నాడు. మీ నాన్న నీతివల్లే అతను నాలుగు డబ్బులు చేసుకుని బాగుపడ్డాడు" అంటారు. అలా అన్నవారెవరూ అన్ని మెతుకులుకూడా రాల్చలేదు. ఏమన్నా చేస్తే అతేనే చేశాడు. అందుకే ఆ మాటలేమీ నమ్మదలుచుకోలేదు. బుచ్చిబాబు. తను వెళదామనుకుంటున్నంతలో చిదంబరమే కబురు పంపాడు.

"మా ఆఫీసులోనే ఒక ఖాళీ వచ్చింది. ఎంప్లాయిమెంటుకి వ్రాశాం. మాకు వచ్చే లిస్టులో నీ పేరు వచ్చేలా చేసుకుంటే, సెలక్టు చేయించే పూచీ నాది" అని, "చేయించగలవా" అనడిగాడు. అలాగే అన్నాడు బుచ్చిబాబు. వెంటనే ఎంప్లాయ్‌మెంట్ఆఫీసుకి వెళ్ళాడు. ఆ మాటే చెప్పాడు. ఆ గుమాస్తా చాలా చిరాకుపడ్డాడు. పురుగుని చూసినట్టు చూశాడు. "మీ సర్వీసెంత— నెలేగా? ఎలా పంపాలి?" అన్నాడు. తిరిగివచ్చి అదే మాట చిదంబరంతో చెప్పాడు బుచ్చిబాబు. చిదంబరమూ చిరాకు పడ్డాడు.

"అందుకే ముందే అడిగాను చేయించుకోగలవా అని" కనుబొమలు ముడేసి, "ఉహూఁ! నువ్వు లాభం లేదు" అని ఆలోచించి, "రేపు ఉదయం రామా అబ్బాయి నిచ్చి పంపిస్తాను" అన్నాడు. మర్నాడు వాళ్ళబ్బాయితో కలిసి వెళ్ళాడు. అదే ఆఫీసుకి. అదే గుమాస్తా దగ్గరికి కాని ఈ మారు ఆ గుమాస్తా చిరాకు పడలేదు. సరికదా ఎంతో గౌరవం చూపాడు. మాట్లాడిందంతా చిదంబరం అబ్బాయే మాట్లాడాడు. అనలేం మాట్లాడాడోకూడా బుచ్చిబాబు అర్థం చేసుకోలేకపోయాడు. చిదంబరం గారబ్బాయి అందించిన కవరందుకుని, "అలాగే. తప్పకుండా చేస్తాను. కాని మీ రక్కడ మానేజ్ చేసుకోవాలి" అనేసరికి బుచ్చిబాబు చాలా ఆశ్చర్య పడిపోయాడు. ఒక్క రోజులో అంత మార్పు ఎలా వచ్చిందో అర్థం గాలేదు. మూడో రోజు సాయంకాలం ఇంతలో కార్డు వచ్చింది ఫలానారోజు ఫలానా ఆఫీసులో ఇంటర్వ్యూ ఉంది, హాజరు కమ్మని ఉంది. ఎగిరి గంతేశాడు బుచ్చిబాబు. తల్లిని పిలిచి కౌగిలించుకున్నాడు. "అమ్మా, నాకు ఉద్యోగం— ఉద్యోగం వచ్చింది" అన్నాడు. ఆ తల్లి ఆనందబాష్పాలు రాల్చి, "అంతా ఆ చిదంబరంగారి దయ నాయనా!" అంది వెంటనే వెళ్ళి చిదంబరంగారికి చెప్పాడు. అతను పేలవంగా నవ్వి, "రాకేం చేస్తుంది, బుచ్చిబాబూ! అంతా దక్షిణ ప్రభావం" అని, "సరే. ఇక నేనా తెలివిగా ప్రవర్తించనే చెప్పేది జాగ్రత్తగా విను" అని సిగరెట్ వెలిగించి రెండు దమ్ములు లాగి చెప్పసాగాడు.

"రేపు పది గంటలక్కడూ ఇంటర్వ్యూ? తొమ్మిదిన్నరకే ఆఫీసుకిరా. ఉన్నవేవో శుభ్రంగా ఉన్న బట్టలు వేసుకో. చిరిగినా ఫర్వాలేదు. కాని మాసేస్తే డర్టీ ఫెలో అనుకుంటారు. చిరిగితే పూర్ ఫెలో అనుకుంటారు. సరే, వచ్చి హెడ్ క్లర్కుకి కనిపించు. నమస్కారం పెట్టు. పేరూ ఊరూ అడుగుతాడు. చెప్పు. శ్యామసుందరంగా రబ్బాయివా అంటాడు. అవునని కాలరెగరేయకు. దీనంగా ముఖం పెట్టి అవునను. తరవాత లోపల్నుంచి పిలుపు వస్తుంది. లోపలకు వస్తావు. అక్కడ నే నుంటాను. దొరగారూ ఉంటారు. దొరంటే ఆఫీసరన్నమాట. ఆఫీసరడుగుతాడు— పేరూ, ఊరూ చెబుతావు. తరవాత దిక్కు లెన్నంటారు. రెండను. ఏవంటారు. ఉత్తరం, దక్షిణం అను. నువ్వెక్కడున్నావంటారు. దక్షిణంలో అను. . . గుర్తుందా? ఒక దాని కొకటన్నావా కొంప మునుగుతుంది జాగ్రత్త" అని హెచ్చరించాడు. ఏదీ అను అని అనిపించాడు. అని మందబుద్ధే అయాడు బుచ్చిబాబు.

దిక్కులు రెండా? అవీ ఉత్తర దక్షిణాలేనా? మరి తూర్పు పడమర లేమయినట్టు? అవి దిక్కులు కావా? ఏమో? ఈ మధ్య మార్చేశారేమో అనుకుని సమాధాన పడ్డాడు.

"ఆలోచించకు. రేపు ఇలాగే ఆలోచనలో పడి దిక్కులు చూస్తే నీ పని ఇక తూర్పు పడమరలే. ఇక వెళ్ళు" అన్నాడు చిదంబరం. ఆ మర్నాడు తెల్లారు జామునే లేచిపోయాడు బుచ్చిబాబు.

దిక్కులెన్ని?

రెండు, సర్!

ఏవేవి?

ఉత్తర దక్షిణాలు, సర్!

నువ్వెక్కడున్నావు?

దక్షిణంలో, సర్!

మననం చేసుకుంటూంటే ఎవరో ఫక్కుమని నవ్వారు. సిగ్గుపడ్డాడు బుచ్చిబాబు.

"దిక్కులు రెండా, బుచ్చిబాబూ! నువ్వు దక్షిణంలో ఉన్నావా?" మరి నేను?"

నోరు విప్పలేకపోయాడు. పచ్చి వెలక్కాయ గొంతు కడ్డం పడ్డట్టయింది.

"ఏమి టలా చూస్తావ్? కాఫీ వద్దా? ఇంటర్వ్యూకి వెళుతున్నావటగా! నిండు బిందెతోనే ఎదురొస్తా. ఉద్యోగం నీకే వస్తుంది" అని అప్పటికే పలక్కపోగా చిరాకుపడి గ్లాసు అతని చేతిలో ఉంచేసింది, పక్కఇంటి అమ్మాయి రాజ్యం. బిత్తర పోయాడు బుచ్చిబాబు. తా నెన్నడూ ఆ అమ్మాయి నంత సమీపంలో చూడలేదు. ఒక్క మాట మాట్లాడలేదు. అయినా ఆ అమ్మాయి కెంత చొరవ? చనువైనా, మనసైనా వేగంగా కలిసేది పేదవారి పేటలోనే. గొప్పవారి లోగిళ్లలో ఆ అంతర్యమే వేరు. అందుకే విస్మితు డయాడు బుచ్చిబాబు. ఆ చనువునూ చప్పున అందుకోలేకపోయాడు.

ఇంటర్వ్యూ అయింది. అంతా చిదంబరం చెప్పినట్టే అయింది. కాని, ఎక్కడున్నావని ఆఫీస రడగ్గా, దక్షిణం అని ఇత నన్నప్పుడు ఆఫీసరు తెలివిగా నవ్వి, "నీ కెవరు చెప్పారు" అనడిగాడు. బిక్కముఖం వేసి చిదంబరంవంక చూశాడు బుచ్చిబాబు. ముచ్చెమటలు పోశాయి చిదంబరానికి. తను చెప్పాడని అంటాడేమో అని భయపడ్డాడు. కాని, బుచ్చిబాబు తల వాల్చేసి అతి విధేయత ప్రదర్శించాడు. అక్కడి కా కాండ ముగిసింది. ఆ సాయంకాలమే నోటీసుబోర్డులో నెగ్గిన అభ్యర్థి పేరు అంటించారు. అది బుచ్చిబాబు పేరే!మూర్ఛ వచ్చినంత పనయిం దతనికి. చిదంబరం ఆదేశానుసారం రాత్రి అతని ఇంటికి వెళ్ళాడు.

"నేను సెలక్టయాను, సార్!" అన్నాడు.

"అవకేం చేస్తావోయ్!" అన్నాడు చిదంబరం చిద్విలాసం చేసి.

"థాంక్యూ,సార్!థాంక్యూ వెరీ మచ్" అని, ఫోర్ట్వెంటీలో రాజకపూరంత ఆవేశంతో అభివందనలు తెలిపాడు బుచ్చిబాబు.

"ఆవేశపడకు" అని, లోపలకు వెళ్ళి ఒక కవరుతో తిరిగి వచ్చాడు చిదంబరం. కవరు తెరిచి డబ్బు తీసి బుచ్చిబాబు కిచ్చి లెక్కపెట్టమన్నాడు.

"ఇదేమిటి, సార్? అడ్వాన్సా?" ఆశ్చర్యంగా అడిగాడు.

"ఆఁ. అడ్వాన్సే" అని నవ్వి, "వెర్రి నాయనా!అడ్వాన్సిచ్చే రోజులు సినిమాల్లో! జీవితాల్లో రావు" అని, "లెక్కపెట్టు" అన్నారు. లెక్క పెట్టాడు బుచ్చిబాబు. "రెండు వందల ఇరవైఏడున్నాయి, సార్!" అన్నాడు.

"రెండు వందలే కవర్లో ఉంచు. పాతికా వేరే ఉంచు. రెండూ పక్కన బెట్టు" అని, "ఓ అరగంట పోయాక దొరగారి ఇంటికి వెళ్ళు. డైమండ్ కాలనీలో, నర్సరీ స్కూలు ఎదురు ఇల్లు. పైన బోర్డు ఉంటుంది. వాకిట్లో ప్యూనుంటాడు, అడుగు. కనిపించి నమస్కారం చేయి. 'చాలా థాంక్సు, సార్' అని, ఆ కవరిచ్చేయ్. రేపు ఉదయం ఆఫీసుకి పదింటికి రా. హెడ్‌క్లార్కుకి కనిపించి నమస్కరించి, ఆ పాతికా ఇచ్చేయ్. దొరగారి దగ్గరుండే ఫపేదారు కా రెండూ ఇచ్చేయ్. అర్థమయిందా? ఆ తరవాత నా దగ్గరికి రా" అన్నాడు.

"మరి మీ కివ్వడానికి?" అని నసిగాడు బుచ్చిబాబు.

"నాకా! నాకు ము వ్విస్తావా! పిచ్చివాడా!" అని వేదాంతిలా నవ్వి, "నువ్వట్టి అమాయకుడివోయ్. ఏం తెలియదు.

ఇక అదే తెలుస్తుందిలే. కాని, ఒకటి గుర్తుంచుకో. నీ తండ్రి ఆదర్శాలు మాత్రం ఎప్పుడూ, ఎక్కడా పొరపాటున కూడా వల్లెవేయకు. బాగుపడే మాట అటుంచి అసలు బ్రతుకే ఉండదు" అని, "సరే, అదంతా తరవాత చూసుకుందాం. ఇప్పుడు నీ కిచ్చిందెంత? రెండువందల ఇరవైఏడు. మొన్న ఎంప్లాయిమెంటులో ఇచ్చింది ఏభై" అన్నారు.

"ఎంప్లాయిమెంటులో డబ్బిచ్చావా!" చిత్రంగా చూశాడు.

"ఇవ్వకుండా ఎలా వచ్చావ్!" అని నవ్వి, "ఇచ్చింది డబ్బు కాదు. డబ్బున్న కవరు" అని, "మొత్తం రెండువందల డెబ్భైఏడు. ఇదిగో, ఈ ఇరవైమూడూ ఉంచు. జీతాలు వచ్చేవరకు సర్దుకో. మొత్తం మూడువందలు. నెల కో ఇంతని వాయిదాలమీద నాకు తీర్చుదువుగాని" అన్నాడు.

బుచ్చిబాబు కళ్లంట గిర్రున నీళ్ళు తిరిగినాయి. కృతజ్ఞతతో, అభిమానంతో అతని నరనరమూ ఉద్రేకంతో ఊగిపోయింది. గభాలున వంగి చిదంబరం రెండు పాదాలు స్పృశించాడు.

"దేవుడిలా నన్ను కాపాడారు, సార్. మీ ఋణం ఈ జన్మలో తీర్చుకోలేను" అన్నాడు.

"సరేలే: ఋణమూ లేదు, గిణమూ లేదు. అమాయకత్వమూ, అభిమానమూ వీడి, లౌక్యం నేర్చుకుని బ్రతకడం తెలుసుకో. నే సర్వీసులో ఉన్నంత కాలం నీ కేలాంటి బాధా లేదు. జాగ్రత్తగా ప్రవర్తించు. తోడి గుమాస్తాలని చూసి మెలుకువగా ప్రవర్తించు. వెళ్ళు" అని లేవదీసి పంపేశాడు. ఆ రాత్రి బుచ్చిబాబు కసలు నిద్రే పట్టలేదు పట్టిన కాస్సేపూ కలలో శ్యాంసుందరుడూ, రాంచందురుడూ కనిపించి ఏవేవో హితవులు చెప్పారు.

"పోండి. నే నెవరి మాటా వినను. చిదంబరమే నాకు దేవుడు. అతని మాటే నాకు హితవు. అతని బాటే నాకు బ్రతుకు" అని వెర్రి కేకలు వేశాడు.

'పిచ్చినాయన!' అనుకుంది తల్లి.

నాటికీ నేటికీ ఆమె అలానే అనుకుంటుంది. కాని, బుచ్చిబాబు మాత్రం అనుకోవడం మానేశాడు. అందుకే ఈ నాటికి తండ్రి చేసిన అప్పులో సగం తీర్చగలిగాడు.

• • •

'జీవితం ఇంత చిత్రమైందని నేనెప్పుడూ అనుకోలేదు' అనుకున్నాడు బుచ్చిబాబు, నడిరోడ్డుపై నిలబడి.

'దిక్కులు రెండే అంటే అవును కాబోలనుకున్నా నానాడు. ఉద్యోగపర్వంలో దిక్కులు రెండు కాదు; ఒకటే అంటాడు తనీనాడు. ఉత్తరం అంటే రికమెండేషను లెటరు. దక్షిణం అంటే డబ్బు. డబ్బు లేనిదే ఉత్తరానికి విలువ లేదు. పెర్మిటుకి ఏభై తీసుకుంటాడు సీతాపతి. కేసుకి ముప్పై తీసుకుంటాడు రామారావు. గుర్నాధం సరేసరి. దొరగారి కాంపు క్లర్కు క్లర్కు అతను. దిగువ ఆఫీసులు దక్షిణలు సమర్పించుకుంటాయి. హెడ్ క్లార్కు, సూపరింటెండెంటూ వారి మడుపులు వేరు. కాని, డిస్పాచింగ్ క్లర్కు తనకూ అడపా దడపా డబ్బులు రావడం కద్దు. మొదట్లో తనకేం తెలియదు. అంతా హె. సి. యే కాజేసేవాడు. గుర్నాధం జోక్యం చేసుకుని తన కా అవకాశం కల్పించాడు. ఇందులో నీతి లేదు. న్యాయం లేదు. నిజమే. కాని, తన తాత చెప్పినట్టు అవి కూడు పెట్టవు. తను న్యాయంగా అడిగితే ఎంప్లాయ్‌మెంటు గుమాస్తా 'నేలేగా సర్వీసు' అని చీదరించుకున్నాడు. ఉద్యోగం వా డివ్వడు. అయినా, అవకాశమిచ్చేది వాడు. అందుకే ఏభై రూపాయల కా అవకాశా న్నమ్ముకున్నాడు. అలా అమ్ముడుపోగా మిగిలే అవకాశాలెన్ని? పవ్యంగా పోయేవారి కవి దొరికే దెప్పుడు? డబ్బు లేనిదే శవంకూడ కదలదు. మరి మనిషి బ్రతికే దెలా?

మెడికల్ షాపులో జొరబడ్డాడు బుచ్చిబాబు. జేబులోంచి చీటీ తీసి చూపించాడు. ఎనిమిది రూపాయలన్నాడు వాడు. పది రూపాయల నోటు తీసి కౌంటరు ముందుంచాడు. మందు వచ్చింది. రాక ఏం చేస్తుంది? అసలీ జబ్బు ఎందుకు వచ్చింది? తను పుట్టినప్పుడే అమ్మకి జబ్బు వచ్చిందట. నాన్న డబ్బులేక మందిప్పించలేకపోయాడు. అంతే. ఇరవై రెండు సంవత్సరాలుగా అది మనిషిని పీల్చి పిప్పి చేస్తూంది. మనిషిగా పుట్టి, మనిషిగా మరణిస్తానన్నారు నాన్న. అంతగా అమ్మ బాధపడితే మనిషిగా అతని మన సెలా ఒప్పింది? పరువూ ప్రతిష్ఠ విడనాడి అక్కలు ఎవరితోనో లేచిపోతే, ఎలా లోకానికి ముఖం చూపగలిగాడు? కాలం మారుతూంది. మారేకాలంతో మనిషీ మారక తప్పదు. అంతే.

"రండి, సార్, రండి. తాజాపూలు. మొగ్గలు మల్లెమొగ్గలు. అలిగే ఆలు మగల్ని కలిపే మొగ్గలు. రండి, సార్, రండి".

మల్లెలు కుప్పలు పోసి అమ్ముతున్నారు. నిలిచిపోయాడు బుచ్చిబాబు. మల్లెల్ని చూస్తూనే రాజ్యం గుర్తుకు వచ్చింది అతనికి. రాజ్యం మంచిపిల్ల. ఆ అల్లరీ, చనువూ తన కెంతో కలవర పెట్టేవి మొదట్లో. అసలు ఆమె అర్థమే కాలేదు తనకి. అందుకే 'మందమతీ! బండ బాబూ!' అని పిలుస్తూండేది. తన నలా ఎందుకు పిలిచేదోకూడా తన కర్థం అయేది కాదు. . .

• • •

ఆఫీసునుండి అప్పుడే ఇంటికి వచ్చాడు బుచ్చిబాబు. ఆ ఇల్లు రెండు భాగాలు. ఒక భాగంలో వీరు. పక్క భాగంలో సుందరమ్మ, ఆమె కూతురు రాజ్యం ఉంటున్నారు. రాజ్యం తండ్రి అయిదేళ్ల క్రితం ఒక ఏక్సిడెంటులో మరణించాడు. ఒక తమ్ముడు తప్ప వెనక ఎవరూ లేని సుందరమ్మ, చేతిలో ఉన్న విద్య ఆధారంతో గుట్టు రట్టు కాకుండా తనూ, కూతురు అలా కాలక్షేపం చేస్తున్నారు. రంగు కాగితాలతో అందమైన పంజరాలూ, పూలూ, చిన్న చిన్న ఆటవస్తువులూ చేస్తుంటుంది. బేరగాళ్లు వచ్చి కొనుక్కుపోతుంటారు.

ఆ రోజు ఉదయం బుచ్చిబాబుకి డబ్బు లిచ్చి, కాగితాలు కొని తెచ్చి పెట్టమంది. అవి వాళ్లింట్లో ఇచ్చేసి తన భాగంలోకి వచ్చాడు. తల్లిని పలకరించాడు. బట్టలు విప్పుకుంటుంటే రాజ్యం పిలుపు వినిపించింది.

"ఓ. బుచ్చిబాబూ!" పిలుపు కాదది. పాటలా ఉంది. అయినా, పిలుపే అనుకుని పలికి, పెరట్లోకి వెళ్లాడు. వాళ్లకీ, వీళ్లకీ అడ్డగా ఉన్న దడి దగ్గర నిలుచుంది రాజ్యం.

"పిలిచావా!" మెల్లగా అడిగాడు.

"ఆఁ" అని కళ్లు తిప్పి, ముగ్ధ మోహనంగా నవ్వి దగ్గరికి వచ్చింది.

"నాకు మల్లెలు ఇష్టమని నీ కెవరు చెప్పారు?" అన్నది.

బిక్కముఖం వేశాడు బుచ్చిబాబు. "నీకా! మల్లెలా!"

"అవును. ఎందు కలా చూస్తావ్." అని చిరునవ్వు నవ్వి, "అబ్బ అలా చూడకు. నాకు సిగ్గు" అని, తల్లి పిలవగా చివాలున తిరిగి తమ భాగంలోకి వెళ్లిపోయింది. ఆ తిరగడంలో కదిలిన వాలుజడ లోని మల్లెలు బుచ్చిబాబుని చూసి ఫక్కుమని నవ్వినాయి. నోరు వెళ్లబెట్టాడు బుచ్చిబాబు. ఆ రోజు అతనూ, సీతాపతీ ఆఫీసునుంచి కలిసి బయలుదేరారు. దారిలో ఆగి మల్లెలు కొన్నాడు సీతాపతి. కాగితాలు కొని సంచిలో వేసుకున్నాడు బుచ్చిబాబు. మార్కెటు జంక్షనులో ఆగారు. హఠాత్తుగా అన్నాడు సీతాపతి— "అరె! మన బాస్! అక్కడ నిలుచున్నాడేం. ఉండు, ఇప్పుడే వస్తా" అని, తన చేతిలోని మల్లెల పొట్లం బుచ్చిబాబు చేతిలో ఉన్న సంచిలో పడేసి వెళ్లిపోయాడు. కాస్సేపు పోయాక తిరిగి వచ్చాడు. మల్లెల సంగతి మరిచాడు. బుచ్చిబాబు సంచితో ఇల్లు చేరుకున్నాడు. 'ఎంత పనయింది! ఆ మల్లెలు తమ జడలో తురుముకుందా, రాజ్యం! ఇప్పుడు సీతాపతి వచ్చి అడిగితే ఏం చెప్పాలి?' సతమతమయ్యాడు బుచ్చిబాబు. అనుకున్నట్టుగానే సీతాపతి వచ్చి అడిగాడు, అరగంట తరవాత. సుందరమ్మ ఇంటికి వెళ్లాడు బుచ్చిబాబు. అడిగాడు. పూలు విసిరికొట్టింది రాజ్యం. "నీ బుద్ధికి పూలు కొనట మొకటా! నే నప్పుడే అనుకున్నా" అనేసిందికూడా.

'నా బుద్ధికీ, పూలు కొనడానికీ సంబంధ మేమిటీ?' అనుకున్నాడు. తరవాత తరవాత అలాగే చాలా సంఘటనలు జరిగాయి. ఏ సూచనా బుచ్చిబాబుని కదిలించలేకపోయింది. ఆ ఆప్యాయతా, అభిమానమూ అతని మనసులో ఆనందాన్నైతే కలిగించాయి గాని, ఆ పేదరాలి అనురాగాన్ని ఇసుమంతకూడా గ్రహించి ఆనందా న్నందించలేక పోయాడు. ఒకనాడు అన్నది రాజ్యం— "నాకు పెళ్లి చేస్తుందిట మా అమ్మ" అని.

"పెళ్లి చేస్తుందా? ఎప్పుడు?" సంబరపడుతూ అడిగాడు.

"ఎప్పుడో ఒకప్పుడు. మరి నీకు?"

"నాకు చెబుతావు కదూ?" అని, "పెళ్లంటే నా కెంతో సంతోషం, రాజా! పెళ్లిళ్లకి వెళ్లినప్పుడు అదంతా చూస్తే నా కెంతో ఆనందమవుతుండేది. మా అక్కలకు పెళ్లవుతే దగ్గరుండి చూడాలని కలలు కనేవాణ్ని. కాని, వాళ్లు ఏ పెళ్లీ లేకుండా వెళ్లిపోయారు. నీ పెళ్లికి నేను తప్పకుండా వస్తాను, రాజా! నీ పక్కనే కూర్చుంటా." అమాయకంగా అత నేదో చెప్పుకు పోతున్నాడు. రాజ్యం ఇక సహించలేకపోయింది.

"నా పక్కన కూర్చుంటావు. నా పెళ్లి చూస్తావ్. ఎవడో నా మెడలో తాళి కడుతుంటే చూసి ఆనందిస్తావు. ఛీ! నీకు హృదయం లేదు. మవ్వు మంత

పడుచు

చిత్రం— పి. ఆగాచార్య (కరీం నగర్)

బుద్ధివే కాదు. కర్కోటకుడివికూడా" అని రోషంగా పలికి, కన్నీళ్లతో గిర్రున తిరిగి వెళ్లిపోయింది. తెల్లబోయాడు బుచ్చిబాబు. పాపం బుచ్చిబాబు!

* * *

ఇప్పుడు తనకంతా అర్థమవుతూ ఉంది. ఆ రోజు ఆమె ఎంత బాధ పడిందో, ఎంత దుఃఖంతో అలా వెళ్లిపోయిందో తలుచుకుంటుంటే గుండె నీరవుతూ ఉంది. ఆ సాయంకాలం ఆమె కనిపించలేదు. మర్నాడు ఉదయమూ కనిపించలేదు. త నన్న మాటలో ఏదో తప్పు ఉంది. అందుకే కనిపించలేదు అనుకున్నాడు. కాని, అది నిజం కాదు.

"సుందరమ్మ తమ్ముడి పెళ్లాం పోయిందటరా. కబురు వస్తే వెళ్లారు" అన్నది తల్లి. నేటికి నాలుగు నెలలయింది. ఇంతవరకు రాలేదు. కాని, ఈవేళే తెలిసింది. ఉదయం ఆఫీసుకి వస్తుంటే ఇంటిగల అవ్వ ఒక కార్డు తెచ్చి ఇచ్చి చదవమంది. సుందరమ్మ వ్రాసింది. మరదలు పోవడంతో ఇల్లు, పిల్లల బాధ్యత తనపై పడిందట. ఇక ఇక్కడ ఉండదు. కూతురూ, తనూ అక్కడే ఉంటారు. ఈ రోజు వచ్చి, అద్దె ఇచ్చి సామాను తీసుకు వెళ్లిపోతారు. వెళ్లిపోయేది సుందరమ్మే. రాజ్యం వెళ్లదు. తను వెళ్లనీడు. అమ్మకు అప్పుడే చెప్పాడు.

"నువ్విప్పు డన్నావురా. కాని, అదెప్పుడో నీ మీద ఆశ పెంచుకుంది. ఆ ఆశ తీరితే నీ అంత అదృష్టవంతుడు మరొకడుండడు" అన్నది అమ్మ. అమ్మ చెప్పింది నిజం. రాజ్యం సాహచర్యంతో తన జీవనగతే మారిపోతుంది. రాజ్యం తన నిప్పుడు చూసి ఏమంటుంది?

"నాలుగు నెలల్లో ఎంత మారిపోయావు, బుచ్చిబాబూ! ఈ మార్పు ఎవరి కోసం? నా కోసమే కదూ?" అంటుంది. ఇంకా ఏమంటుంది?

ఊహలతో పులకించే బుచ్చిబాబుకి ఖాం తెలియడం లేదు. పిచ్చివాడిలా పూలవంక చూస్తూ ఉండిపోయాడు.

"కొంచెం తప్పుకోండి, మిస్టర్!" ఎవరో హెచ్చరికతో తెప్పరిల్లి పక్కకి తప్పుకున్నాడు. అర్ధ రూపాయి పూలు కొని ఇంటికి బయలుదేరాడు. రోడ్డు తిరిగి సందులో ప్రవేశించాడు. ఎదురుగా వచ్చే వ్యక్తిని చూసి త్రుళ్లిపడ్డాడు.

'రాజా!' చూస్తూ ఉండిపోయాడు.

"నువ్వా, బుచ్చిబాబూ! బాగున్నావా!" తనే ముందు పలకరించింది రాజ్యం. ఆ పలకరింపులో మునుపటి ఆప్యాయతా లేదు. చిలిపితనమూ లేదు. పెద్దరిక మేదో గోచరిస్తుంది మూర్తిలోనూ, మాటలోనూ.

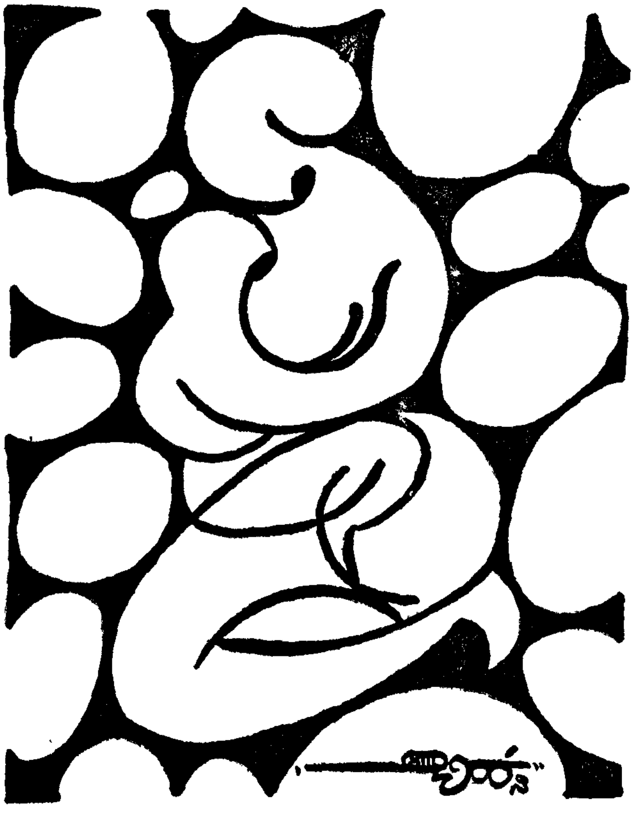

మాతృమూర్తి

చిత్రం— పి. ఆగాచార్య (కరీం నగర్)

"ఎప్పుడు వచ్చావు, రాజా?"

"ఉదయం" అని, "ఆఫీసునుంచి వస్తున్నావా?" అన్నది.

"ఆఁ" అన్నాడు. ఆమె కనిపిస్తే ఏవో చెబుదామనుకున్నాడు. కాని, ఎదురు చూసిన ఘడియ రాగా నోరు పెగలడం లేదు.

"వస్తా. గుడికి వెళుతున్నా." అడుగు ముందుకు వేసింది.

"పద, నేనూ వస్తా." తనూ వెనక్కు తిరిగాడు. దారిలో ఎవరూ మాట్లాడ లేదు. పూలు ఇచ్చి ఏదో చెప్పాలనీ, అదెలా చెబితే బాగుంటుందోననీ యోచించ సాగాడు. గుడి చేరడమూ అయింది. భగవద్దర్శనమూ అయింది. కాని, అతను మాట్లాడలేకపోయాడు.

"కాస్సేపు తోటలో కూర్చుందామా?" తనే అన్నది రాజ్యం.

గుడివెనక తోటలోకి నడిచారు. పొన్నచెట్టు క్రింద కూర్చున్నారు.

"ఏమిటి సంగతులు?" అడిగింది రాజ్యం.

ఏమీ లేవన్నట్టు తల ఊపాడు.

"మొదట మా అమ్మ ఒక్కతే వస్తానన్న దిక్కడికి. కాని, మరి ఈ ఊరు రానేమో. ఒక్క మారు చూసిపోదామని నేనూ వచ్చా" అన్నది, రాలినపూలు ఏరి పోగుచేస్తూ.

"మరి ఎందుకు రావు?"

"ఎందుకు రావాలి? ఎవరి కోసం?" శూన్యంలోకి చూస్తూ అంది.

"రాజా!" మార్దవంగా పిలిచాడు. "ఆ రోజు ను వ్వన్నావు గుర్తుందా? నేను మందబుద్ధినేగాక, కర్కోటకుణ్ణని కూడా. నేను మందబుద్ధినేగాని, కర్కోటకుణ్ణి కాను, రాజా! ఆ మాటే నన్ను మార్చింది. బండలాటి నా జీవితాన్ని చైతన్యవంతం గావించింది. అసలు నాలో హృదయమే లేదన్నావు. ఉంది, రాజా! హృదయమెంతో ఉంది. కాని, తట్టి లేపేవారు లేక అది నిదరబోతూ ఉంది ఇన్నాళ్లూ. దానికి కారణం? మొదటి నుంచీ నేను పెరిగిన వాతావరణ మలాటిది" అని నిట్టూర్చాడు. రాజ్యం వింతగా చూడసాగింది.

"మా నాన్నగారు కొన్ని ఆశయాల్లో పెరిగేవారు. లోక మొక ఇంద్రజాలమనీ, దానిలో ఇరుక్కున్నవారు ఎందుకూ పనికి రారనీ వారి విశ్వాసం. అందుకే నన్ను లోకానికి దూరంగా ఉంచి పెంచారు. అదే నాలో అంత మాంద్యాన్ని సృష్టించింది. లోకనైజమూ, ఆత్మసౌందర్యమూ, రాగరూపమూ నా ఊహకే అందనివి. కాని. . . కాని, ఇప్పుడు మనసూ, మనసులోని మాలిమీ, అందులోని ఆనందం అర్థమై నన్ను ఉక్కిరి బిక్కిరి గావిస్తున్నాయి. నాలో మార్పు వచ్చిన దాదిగా ప్రతి క్షణం నీ రాకనే వాంఛిస్తూ గడిపాను. నా అదృష్టమే నిన్నిలా రప్పించింది" అని, మల్లెల పొట్లం విప్పాడు.

"ఒకనా డన్నావు. నీకు మల్లె లిష్టమని నా కెవరు చెప్పారని. ఈనాడు అంటున్నాను. కోకిలని కమ్మగా పాడమని ఎవరు చెప్పారో, నదిని పరుగెత్తమని ఎవ రాదేశించారో, సువాసనలు విరజిమ్మమని మల్లెల నెవరు కోరారో వారే నా మనసు నీ నాడు నీ మయం గావించారు. నా జీవితాన్నే నీ చేతుల్లో ఉంచి..." ఏదో అంటున్నాడు.

ఉలిక్కిపడింది రాజ్యం.

"బాబూ!" విభ్రమతో అతన్ని చూసింది. "ఏమిటి నువ్వంటున్నావ్!" అన్నది విస్మయంగా.

గభాలున ముందుకు వంగి ఆమె రెండు చేతులూ అందుకున్నాడు. స్నిగ్ధంగా చూస్తూ, "ఏమన్నా ఇక నేను నీ వాడిని, రాజా! తప్పైనా, ఒప్పైనా నువ్వు కాదంటే నా కిక బ్రతుకే లేదు. అది మాత్రం నిజం" అన్నాడు.

అదిరిపడింది. చేతులు వెనక్కి లాక్కుంది. పొర్లుకు వచ్చే దుఃఖాన్ని దిగమింగుతూ, "లేదు, బాబూ! ఇక మన కా అవకాశమే లేదు" అన్నది మందస్వరంతో.

"లేదని నువ్వంటావని నాకు తెలుసు, రాజా! కాని, నన్ను క్షమించు. ఆ నాడు ని న్నర్థం చేసుకోక, నీ వైఖరి గుర్తించలేక నిన్ను చికాకు పరిచాను. కాని, ఈ బుచ్చిబాబు ఆనాటి బుచ్చిబాబు కాదు. మా అమ్మ ఎప్పుడో ఒప్పుకుంది. మీ అమ్మ ఒప్పుకుంటుంది. నువ్వు. . ."

"బాబూ!" గభాలున పైటలో చేయి ఉంచి తాళిని పైకి తీసి అతనికి చూపించి, "నేను. . . నేను. . ." అని బావురుమని రెండు చేతులతోనూ ముఖం కప్పుకుని, ఇక అక్కడ ఉండలేక తోటలోకి పరుగు తీసింది. శిలాప్రతిమే అయ్యాడు బుచ్చిబాబు. కళ్లవెంబడి జారిన అశ్రువులు నేలనున్న పూలపై బడినాయి. మెల్లగా బయటికి నడిచాడు.

ఏం జరిగింది? ఏం జరిగింది? రాజా కేమయింది? తనను తనే నమ్మలేని స్థితిలో పిచ్చివాడిలా దిక్కులు చూస్తూ ఇల్లు చేరుకున్నాడు. ఇంటిముందు జనాన్ని చూసి అతని కాళ్లు వణికినాయి. అడుగు సాగలేదు.

"అమ్మ పోయింది, తమ్ముడూ!" సుందరమ్మ మాట అతని గుండెను చీల్చివేసింది. ★